

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies

International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies - is an international conference platform under open access policy. The conference is led by international expert members who take an objective approach to peer review, ensuring each research paper is reviewed, edited by authors and evaluated on its own scholarly merits and research integration. Publishing and joining on the proceeding of the International Congress on Biological, Physical And Chemical Studies will ensure publishing experience and indexing possibilities on various global indexing.

O'zbekiston Iqlim Sharoitida Rosa Canina L. Dorivor O'Simliklarni Yetishtirishning Ilmiy Asoslari

Atoyeva Dilsora

Buxoro davlat tibbiyot institututi, Tibbiy biologiya kafedrası assistenti
dilsora_atoyeva@bsmi.uz

Atoyeva R. O

Buxoro davlat universiteti Biologiya kafedrası dotsenti

Kirish.

Rosa canina L. biologik faol moddalar manbai sifatida katta ilmiy qiziqish uyg'otadi va dorivor, vitamin va oziq-ovqat xom ashyosi sifatida keng qo'llaniladi. Uning ijobiy ta'siri yurak-qon tomir kasalliklari, saratonning turli shakllari, diareya, siydik pufagi infeksiyasi, diabet va boshqalar xavfini kamaytirishda namoyon bo'ldi. oziq-ovqat maqsadlarida atirgul choy, sirop, murabbo, marmelad, sho'rvalarda ishlatiladi [1,2].

Materiallar.

Rosa canina L. vitaminining eng boy tabiiy manbai hisoblanadi, uning tarkibida smorodina rezavorlaridan 10 baravar va limon mevalaridan 50 baravar ko'p. Adabiy manbalarga ko'ra, *Rosa canina* L. tarkibida fosfor, kaltsiy, kaliy, kremniy, manganets, mis, alyuminiy, natriy, magniy, temir, rux va boshqalar kabi inson salomatligi uchun foydali elementlar mavjud. Bundan tashqari, *Rosa canina* L. karotenoidlar, flavonoidlar, taninlar, P, B1, K, E vitaminlari mavjud [1].

Biroq, tibbiyot sanoatining ushbu muhim dorivor o'simlikning xom ashyosiga bo'lgan ehtiyojlari hali ham qondirilmagan. Ushbu muammoni muvaffaqiyatli hal qilish faqat ma'lum bir ekologik va geografik etishtirish zonasiga nisbatan ushbu dorivor madaniyatni har tomonlama o'rganish bilan mumkin, chunki biologik, shuningdek iqtisodiy va qimmatli xususiyatlar ko'p jihatdan o'sish joyining ekologik sharoitlarining geografik joylashuviga bog'liq [3].

Biroq, *Rosa canina* L., vitamin va mineral tarkibi ko'plab omillarga bog'liq, ammo asosiylari genetik va atrof-muhitdir. Ekologik omil etakchi hisoblanadi va suv tarkibi, tuproq mikroorganizmlari va tuproq tuzilishi, qo'llaniladigan o'g'itlarning sifati va miqdori bilan bog'liq [4-6].

Tadqiqot va usullar.

O'simliklar tomonidan muvaffaqiyatli so'rilgan va vitaminlar va boshqa muhim organik birikmalar sintezining normal jarayoniga hissa qo'shadigan minerallarning mobil shakllarini o'z ichiga olgan

tuproq bu jarayonda katta rol o'ynaydi.

Qishloq xo'jaligida ekinlarni etishtirishning an'anaviy texnologiyalarini qo'llash so'nggi yillarda tuproq unumdorligining sezilarli darajada pasayishiga va degradatsiya jarayonlarining kuchayishiga olib keldi, bu davlatning oziq-ovqat xavfsizligiga jiddiy tahdiddir [7].

Trofik zanjirlar bo'ylab migratsiya orqali bu elementlar inson tanasiga kirib, ichki organlarda patologik o'zgarishlarni, bir martalik yoki surunkali zaharlanishni keltirib chiqaradi va metabolik jarayonlar va tananing hayotiy funksiyalarining jiddiy buzilishiga olib keladi. Natijada, og'ir metallar bilan boyitilgan o'simliklar ijobiy ta'sir o'rniga inson salomatligiga zarar etkazishi mumkin [8].

Natijalar.

O'zbekistonda Djumaniyazova G. I. va dunyoda boshqa xorijiy olimlar fosforli o'g'itlar tuproqqa kiritilganda, o'simlik fosforining atigi 20% vegetatsiya davrida so'rilishi mumkinligi isbotlangan, qolgan 80% fosfor tuproqda qoladi. Bu O'zbekistonning tuproqlarida juda ko'p kaltsiy borligi sababli sodir bo'ladi. Bunday holda, qo'llaniladigan fosforli o'g'itlar tuproq kaltsiy bilan kimyoviy reaksiyaga kirishadi va tuproqda suvda erimaydigan uchkaltsiy fosfatlar- $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ hosil bo'ladi, ya'ni o'simliklar tomonidan o'zlashtirilmaydigan $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ to'planadi. Va tuproqning haydaladigan qatlamida joylashgan va tuproq yuzasida ko'rinadigan bu oq sho'r va shuning uchun o'simliklar yetarli miqdorda kaltsiy va fosforni ololmaydilar.

Xulosalar.

Yuqoridagilar bilan bog'liq holda dissertatsiya ishining maqsadi- innovatsion mikrobiologik o'g'itlarning *Rosa canina* L. oziklanish jarayonlariga ta'sirini o'rganish, vegetatsiya davrida *Rosa canina* L. rivojlanishining morfologik belgilarini o'zgarish jarayonlarini aniqlash, meva hosildorligini oshirish va Buxoro viloyatining tuproq-iqlim sharoitida ularning oziq-ovqat va farmakologik xavfsizligini yaxshilashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Брезгин Н.Н. Лекарственные растения Верхеволжья, Ярославль. 1984. 320 с., Сагдуллаев Б.Т. Витаминная добавка “Холопек” из шиповника.// Пищевая промышленность, 2003. №6. С.83.).
2. Сагдуллаев Б.Т. Витаминная добавка “Холопек” из шиповника.// Пищевая промышленность, 2003. №6. С.83.).
3. Трофимов, Т.Т. Облепиха в культуре / М.: Изд-во МГУ, 1976.- 98 с.).
4. Брезгин Н.Н. Лекарственные растения Верхеволжья, Ярославль. 1984. 320 с.;
5. Шанина Р.В., Рубчевская Л.П. *Rosa acicularis* – источник витаминов // Химия растительного сырья. 2003. № 1. С.65–674;
6. Yilmaz S.O., Ercisli S. Antibacterial and antioxidant activity of fruits of some rose species from Turkey // Romanian Biotechnological Letters. 2011. Vol. 16, N4. Pp. 6407–6411/